

SAMSUN EĞİTİM

platform'u

MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ YAYIN ORGANIDIR

MOR SAYFALARDA: GELİŞMELER IŞIĞINDA ÖĞRETMENLİK MESLEĞİ

GELİŞEN EĞİTİM ANLAYIŞI İÇİNDE TÜRKÇE ÖĞRETMENİN YERİ VE ÖNEMİ

Selçuk ÇIKLA*

Öğrenci Merkezli Eğitime Duyulan İhtiyaç

Eğitimimiz öğretmen merkezli bir sisteme dayanıyor. Öğrencinin daha aktif olduğu, zaman zaman dersin yönetimine katıldığı, sürekli ürettiği veya üretmenin peşinde olduğu, öğretmenleri tarafından dinlendiği öğrenci merkezli bir sisteme ihtiyacımız var. Bugün yaklaşık % 80-90 öğretim ağırlıklı bir yapı ile karşı karşıyayız. Bu yapı içinde öğrenilenlerin kısa sürede unutulması kaçınılmazdır. Bütünüyle görselliğe, işitme ve beden etkinliklerine, deneylere, sürükleyici araştırmalara, sadeliğe (çok konu yerine az konunun derinliğine incelenmesine), üreticiliğe, sorun çözücülüğe, fikir-proje üreticiliğe, rapor hazırlayıcılığa, yazma ve okuma becerilerinin geliştirilmesine, merak uyandırıcılığa, ideal-hedef oluşturuculuğa, beceri belirleyiciliğe, sorumluluk kazandırıcılığa, görev ve işini tam yapma bilincine yönelik bir eğitim-öğretim sistemi kurulmadıkça ve bu sistem tam anlamıyla işlerlik kazanmadıkça ülkemizdeki gelişmeler çok yavaş olmaya devam edecektir.

Son yıllarda (özellikle 1980 sonrasında) gelişmiş ülkelerde eğitim-öğretim süreçleri dil odaklı veya öğretmen odaklı olmaktan öğrenci odaklı olmaya doğru bir kayış göstermektedir. Bu bağlamda Türkçe dersinin temel amaçları; bütünüyle dilin inceliklerini öğrenmekten ziyade, dilin bir araç olarak algılanmasıyla öğrencilere bugün ve gelecekte toplum içinde yaşamak, becerilerinin farkına varmak, enerjilerini üretme yoluyla dışa vurmak, konuşma ve yazma konularında karşılaşılabilecekleri durumlara hazırlıklı olmak, çalışma ve ihtiyaçlarını karşılama bilincini kazanmak, ideallerine ulaşmanın doğru yollarını kavramak, insanlarla ilişkilerinin düzeyini belirleyebilmek gibi daha birçok sosyal ve eğitimsel amaçlar olmalıdır.

Bütün bunların "gerçekleşebilmesi için, konu odaklı eski plânlar ve hızla eskiyen konu listelerinden vazgeçilmelidir. Başka bir anlatımla, önceden belirlenmiş metotlar içeren kapalı bir öğretim programı çerçevesinde etkinliklerin uzmanlar tarafından belirlenen öğrenim hedefleri doğrultusunda sürdürülmesinden uzaklaşılmalı, bunun yerine alternatif yaklaşımlar, yani hem öğrenci odaklı didaktikğin temel ilkelerinin daha iyi gerçekleştirilebileceği hem de öngörülen amaçlara ulaşma açısından öğretmene daha özgür bir hareket alanı sunacak, hedeflerin en ince ayrıntılara kadar belirlenmeyerek öğrencilerin ve öğretmenlerin bireysel girişimlerine daha fazla olanak tanıyan açık öğretim programları geliştirilmelidir." (1)

Bu bağlamda söz gelişi öğrencilere ders yılı başında derslerin işlenişleriyle ilgili akıllarına gelecek orjinal görüşlerini yıl boyunca söyleyebilecekleri hatırlatılmalıdır. Böylece öğretmen ve öğrenciler Türkçe dersini empati içinde yaşayarak, benimseyerek işleyebileceklerdir. Öğrencilerden gelen sıra dışı görüşler neticesinde öğretmen derslerin işlenişinde gerekli değişiklikleri yapabilir ve öğrenciler kendilerinden gelen görüşlerin uygulamaya konduğunu gördüklerinde hem kendilerine değer verildiğini düşünecekler hem de Türkçe dersini daha çok sevmeye başlayacaklardır.

Üreten Eğitim-Öğretime Duyulan İhtiyaç

Türkiye birçok konuda doğruların bilindiği, fakat yeterince uygulanmadığı bir ülke. Ne ilköğretimde ve ortaöğretimde ne de yükseköğretimde cesur bir adımla üretimin ön plâna alındığı bir yapı oluşturul(a)madı ülkemizde bugüne kadar.

Türkiye'yi bugünkü olumsuzluklarından uzaklaştırmak öğretmenler sayesinde olacaktır. Öğretmenin bu kadar yüke dayanması mümkün değildir, diye düşünülmemelidir. Öğrencilerine görevine bağlılık ve sorumluluk bilinci, işini tam yapma bilincinin kazandırılması bile tek başına çok büyük bir kazanım olacaktır. Bu konuda Hasan Yılmaz'ın anlattığı şu olay ne kadar da düşündürücüdür:

"25 yıl önce Fransa'ya yerleşmiş bir yakınım, çocukları ve eşi ile birlikte tatilini geçirmek için Türkiye'ye geldiği sırada bize misafir olmuştu. Yanlarında bir başka Fransız arkadaşları da vardı. Ben yeni tanıştığım bu Fransız'ın kim olduğunu ve ne iş yaptığını bilmiyordum.- Akşam saat 8'de yemek masasında toplandık. Adının Paul olduğunu öğrendiğim Fransız arkadaş, tam 4 saat boyunca Fransa'da yaptığı işten ve mesleğinden bahsetti. Onu dinleyen herkes kesinlikle şu kaniya sahip oluyordu: 'Fransa'yı bu adam kurtarıyor; Fransa bugün bu düzeydeyse kesinlikle bu adamın sayesinde. Bu adam olmasa Fransa batır...' Evet, adamın ne iş yaptığını bilmeseniz ve sadece işi ile ilgili anlattıklarını dinleseniz, kesinlikle böyle düşünürsünüz. Paul bir gümrük görevlisi. Kuleden talimat aldığı anda, yolu kapatan demir engeli yukarı kaldırıyor, insanlar ya da araçlar geçtikten sonra tekrar yerine indiriyor. Tebessüm ettiğinizi görür gibiyim. Ama Paul gülüyor, aksine son derece ciddi:

'Ben' diyor eğer görevimi dikkatli yapmasam ve işimin önemini gözden kaçırısam Fransa'ya uyuşturucu da silah da girebilir. 100 gram bir uyuşturucunun kaç genci bağımlı yapacağını, bağımlı olan bu gençlerin daha kaç arkadaşını etkileyebileceğini düşünün... Ben orada çok önemli bir iş yapıyorum.'"

(1) Cemal Yıldız, Türkçe Öğretiminde Alternatif Yöntemler, Anı Yayıncılık, Ankara 2003, s. 2-3.

Nasıl Bir Türkçe Öğretmeni?

Türkçe öğretmeni meslek hayatına başladığı ilk günden itibaren sürekli kendini geliştirmenin yollarını aramalı, Türkçe eğitim ve öğretiminin her alanında, her ayrıntısında işine yarayabilecek malzeme, araç-gereç, yazılı veya görsel kaynak ve her türlü eğitsel yönü değerli olan metni biriktirmeli, dosyalamalı ve bunları sık sık derslerinde kullanmalı, öğrencilerinin ufkunu genişletmelidir.

Türkçe öğretmeni, bilgi depolayan, yaparak öğrenmeyi değil ezberciliği ön plâna alan, farklı düşüncelere izin vermeyen, bireyselliği yok eden, yaratıcılığı geliştirmeyen, kalıpcı/tek tipçi/kesin doğrucu/katı statükoyu korumaya çalışan değil; sürekli kendini yenileyen, öz eleştiriyi yapan, yeni teknikler ve araç-gereçleri kullanmanın yollarını arayan, sürekli okuyan ve yazmaya çalışan, okumayı sevmek için her türlü yolu deneyen, empati kurmasını bilen bir formasyonla hareket etmelidir.

Türkçe öğretmenleri ders kitaplarındaki yazılı metinler dışında sözlü ve görsel metinlere de yeterince ağırlık vermelidirler. Yani "metinler" sadece ders kitabında yer alan belirli türden belli sayıda parçalar değil, aynı zamanda öğretmenin giyimi ve davranışları, ders işleme tarzı, dersi sevdirebilmesi, farklı araç-gereçleri derste kullanması da birer metin olabileceği gibi, ders ortamında oluşabilecek veya bilerek oluşturulabilecek yeni durumlar da birer metindir. Ayrıca ders kitabında yer alan veya öğretmenin haricinden getirdiği öyküler, şiirler, masallar, makaleler, denemeler vb. türden dilsel metinlerin yanı sıra resimler, fotoğraflar, filmler, şarkılar, dramalar, haritalar, grafikler, beden dili vb. işaret ve çizimler de semiotik metinler (2) olarak kabul görmeli ve bunlar da fırsatlar kollanarak sık sık kullanılmalıdır.

Murat Özbay'ın 108 Türkçe öğretmeniyle görüşerek yaptığı "Öğretmen Görüşlerine Göre Ankara Merkez İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi" adlı çalışmasında aşağıdaki tablo- görüldüğü üzere Türkçe öğretmenlerinin çok büyük bir kısmının ders kitabı dışında diğer yazılı veya görsel kaynak ve araç-gereçleri kullanmadıkları anlaşılıyor. (3)

Türkçe eğitim ve öğretimi yalnızca sınıf ortamında ve Türkçe ders kitabı, sözlük gibi birkaç araç gerece dayalı olarak yürütmek hem öğretmen hem de öğrenciler açısından geri kalmışlığın bir belirtisi olarak görülebilir. Öğretmen bu konuda kendisini sarıp sarmalayan korkulardan, endişelerden, çekincelerden sıyrılarak mümkün olan her türlü araç-gereci sınıf ortamında veya bilgisayar sınıfında, laboratuvarında, okul bahçesinde, kütüphanede, dil öğretimi dersliğinde kullanmanın yollarını aramalıdır. Böylece Türkçe öğretimi öğrencilerin farklı yeteneklerinin ortaya çıkması konusunda daha çok uyarıcı olabilir, dersi daha çok sevdirebilir, öğrencilerin derse olan ilgilerini üst seviyelere çıkarabilir, okul ortamının sıkıcı yönlerini törpüleyebilir, öğrenciyi canlı tutabilir, onların anlama ve anlatma becerilerini daha çok geliştirebilir.

Son yıllarda yapılan bir diğer araştırma sonucunda da ilköğretimin ikinci kademesinin mevcut Türkçe ders kitaplarında daha çok kurgusal metinlerin yer aldığı tespit edilmiştir (4). Türkçe ders kitaplarında kurgusal metinler (öyküler, romanlar, mektuplar, şiirler, masallar, fabllar, fıkralar, anılar, gezi yazıları, piyesler, günlükler, destanlar) kadar bilişsel ve sosyal gelişim açısından bilgi ve tecrübe sunan/öğretici/düşünsel yazınsal türlere (eleştiri, köşe yazısı, röportaj, gazete haberi, portre, inceleme, makale) de ağırlık verilmelidir Çünkü ilköğretim ilk kademedeki sonraki yaşların çocukları bilimsel bulguları kavrama, soyut düşünme, neden-sonuç ilgileri kurma, sentez yapabilme, kendi değer ve inanç sistemini biçimlendirme, toplum hayatı hakkında bilinçli yorumlar yapma, kendi hayatı hakkında kararlar verme, karşılaştığı problemleri kendisi çözmeye çalışma gibi daha birçok konuda önemli değişiklikler ve gelişmeler gösterirler. Bu bakımdan ders kitaplarındaki metinlerin de onların bu yönlerini geliştirecek, onlara bu konularda yardımcı olacak türden metinler olmasına dikkat edilmelidir.

Öğretmenleri kendilerini değiştirmek, yetiştirmek, geliştirmek, yeni yöntem ve teknikler uygulamak, teknolojik araç-gereçleri sıkça kullanmak, Türkçe eğitim ve öğretimiyle ilgili kitaplar ve makaleler okuyarak mesleklerinin ilk yıllarındaki heyecanı kaybetmemek konusunda sürekli çaba göstermeleri şarttır

Tablo: Türkçe Öğretmenlerinin Derslerde Yararlandıkları Kaynaklar

Kaynaklar	Sayı	Yüzde - %
Ders Kitabı	102	94.44
Dergiler	3	2.77
Gazeteler	1	0.92
Radio	0	0
Teyp ve video	1	0.92
Televizyon, slayt, tepeçöz vb.	1	0.92
Bilgisayar	0	0
TOPLAM	108	100

(2) Hayati Akyol, "Metinlerden Anlam Kurma", Türklük Bilimi Araştırmaları (Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı), S. 13, Bahar - Niğde 2003, s. 49-50.

(3) Murat Özbay, "Türkçe Öğretmeninde Hedef - Araç ilişkisinin Ders Kitabı Örneğinde Değerlendirilmesi", Türklük Bilimi Araştırmaları (Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı), S. 13, Bahar - Niğde 2003, s. 63.

(4) Bayram Baş, "Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Metin Türleri Üzerine Bir İnceleme", Türklük Bilimi Araştırmaları (Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı), S. 13, Bahar - Niğde 2003, s. 264.

Türkçe öğretmeni evrensel ilkeler ve kutsal (hak) dinlerin temel kanunları dışında her şeyin ama her şeyin değişebileceği ilkesiyle hareket etmeli, öğrencilerini bu doğrultuda özgür ve yaratıcı düşünen, fikirlerini özgürce ifade edebilen, eleştirmekten ve eleştirilmekten korkmayan, tek bir ideoloji veya dünya görüşüne körü körüne bağlı kalmayan, bu ideoloji ve dünya görüşlerinin olumlu-olumsuz yanlarını görebilen, kendi kendini gerçekleştirebilen, problem çözme yeteneği kazanmış bireyler olarak yetiştirmeye çalışmalıdır. Bu noktada hiçbir ideolojinin mutlak doğru olmadığını, ideoloji kurucularının her sözünün ve yaptığının mutlak doğru olmadığını, bunların zamanla eskiyebileceğini veya gelecekte geçerliliklerini yitirebileceklerini mutlaka öğretmelidir. Aksi takdirde kendini ilerici zanneden, ancak zamana ayak uyduramayan, çağı yakalayamayan gençler yetiştirmiş oluruz.

Son Söz

Öğretmen, işini iyi yapan insandır. Bugüne kadar Türkiye'yi kurtarmak için çok sayıda kişi, kurum ve ideoloji çeşitli çabalar içinde bulunmuştur. Ancak siz Türkiye'yi sadece kendinizin kurtaracağını, yükselteceğini düşünün ve ona göre çalışın lütfen. Bunun için sadece işinizi güzel yapmanız yeterlidir. Böyle yaptığınız takdirde emin olun Türkiye'yi güzelleştirmiş olacaksınız.

Deniz Feneri Derneği'nin çalışmalarını az çok duymuş, görmüş veya izlemiştirsinizdir. Bu dernek yoksul ailelere çok etkin yardımlarda bulunuyor, onların hayatlarında köklü değişiklikler meydana getiriyor. Öğretmen de öğrencileri üzerinde olumlu değişiklikler yapacak veya en azından onların bugün gerçekleştiremeseler bile gelecekte gerçekleştirebilecekleri bazı projelere, davranış kalıplarına, başarılarına dair tohumlar ekmelidir zihinlerinde. Bunun için sürekli çalışan, kendini geliştiren, okuyan, düşünen, heyecanı tükenmeyen, insanı tanımaya çalışan, öğrencilerin görsel, işitsel, kinestetik (bedensel), sosyal, müziksel, sözel ve sayısal zekalarını harekete geçirici yöntemler ve etkinlikleri araştırıp uygulamaya koyan bir öğretmen olmak durumundayız. Bu noktada öğrencilerimize verebileceğimiz en değerli beceri, onların geleceğe dair bir ideal, hedef belirlemelerine yardımcı olmak ve zamanlarını değerlendirme, yerlerinde duramama, hayatta karşılarına çıkabilecek her fırsatı değerlendirme bilincine varmalarını sağlamak olmalı.

*Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni
Milli Piyango Anadolu Lisesi

